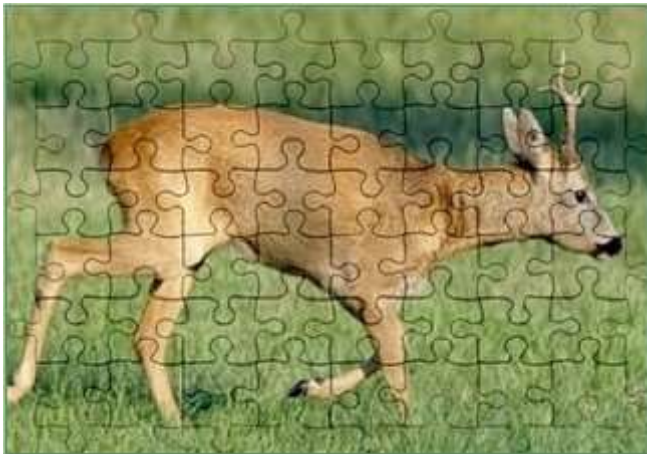

Srnčia zver – odhad veku (I.časť)

Na túto tému už bolo napísaného veľa a stále je odhad veku srnčej zveri pre mnohých „nočnou morou“. Neexistuje žiadna šablóna a preto si tento článok dáva za cieľ, poskytnúť návod, kde a hlavne aké informácie je možné získať a ako ich správne interpretovať. Podobá sa to známej hre puzzle . Ak budú všetky časti správne uložené, vznikne ucelený obraz.

Túžbou každého poľovníka je, aby v jeho revíri boli len kvalitné srnce. Ale také srnce si musíme vychovať, samé sa neobjavia. Aby bolo možné kvalitne prevádzať chov zveri , musia poľovníci dokonale ovládať jednu z najdôležitejších chovateľských činností, ktorou je určenie resp.odhad (nakoľko presné určenie veku zveri je možné len v laboratórnych podmienkach) veku zveri. Odhad sa prevádza na živej zveri a následne sa overuje na ulovenej zveri, pri posudzovaní ktorej sa overuje správnosť prevedenia vyraďovacieho odstrelu. Poľovník musí najprv disponovať informáciami, pričom každá získaná informácia musí byť konfrontovaná s už zmi informáciami. Po ich správnom vyhodnotení môžu byť správne využité. Tu sa musí prejavíť jeho zodpovedný prístup. Každá maličkosť má svoj význam a jej zanedbanie má okamžitý negatívny vplyv na výsledok – chovateľský zásah – poľovník má len jeden pokus, oprava neexistuje.

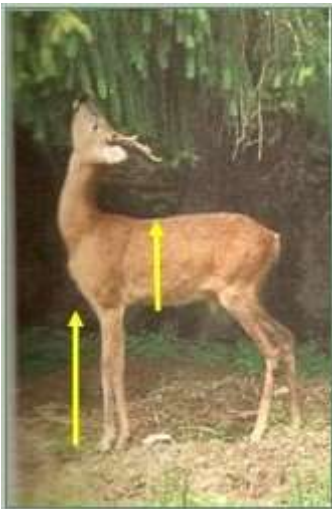

Už počujem tie hlasy niektorých poľovníkov, že ich nemusí nikto poučovať, že oni najlepšie vedia čo a ako. Nikoho nechcem poučovať, ale chcem dať poľovníkom pomôcku, ktorá by im mohla pomôcť pri výkone práva poľovníctva. V prvom rade si každý poľovník musí uvedomiť, že pri snahe získať potrebné informácie sa príchodom do prirodzeného prostredia sledovanej zveri, v

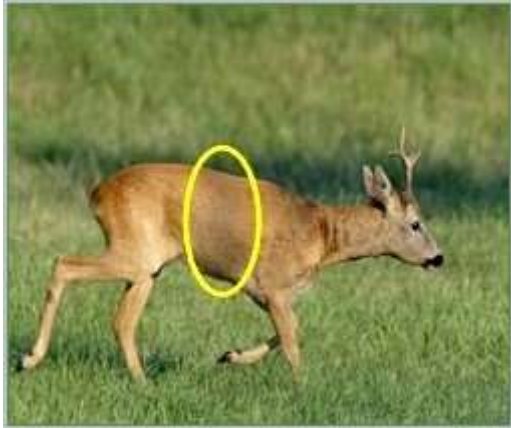
ktorom sa táto veľmi dobre orientuje, či chce alebo nechce stáva rušivým vonkajším prvkom. A čo je ešte horšie, má ešte jedného nepriateľa a tým je čas. Celé snaženie poľovníka o získanie potrebných informácií a samotné správanie zveri je súčasne intenzívne ovplyvňované aj priebehom loveckej sezóny.

Poľovníkove snaženie musí začať najprv tým, že zistí miesto kde sa jedinec nachádza, čas kedy tento vychádza na pašu, ako sa správa a pokiaľ mu to situácie umožňujú sleduje aj vzťah k ostatnej zveri. Miesto, čas, správanie a vzťah k zveri sa pre poľovníka stávajú prvotnými informáciami o sledovanej zveri a na ich pevnom základe môže tzv. nahrubo odhadnúť vek zveri. Pokiaľ takýmito informáciami nedisponuje, nemôžeme hovoriť o zodpovednom prístupe k odhadu veku zveri. Je to ako pri stavbe domu, keď nie sú pevné základy, dom sa zrúti.

Kto má alebo mal deti vie, ako sa deti správajú. Podobne je to aj s **mladým srncom (I.VT)**. Na pašu vychádza ešte za plného svetla po krátkom vetrení. Detsky hraví, bezstarostne pobehujúci z miesta na miesto a pri kontakte odskakuje, zostáva stáť a vetrí. Odbieha až po opakovanom podnete. Pred silnejšími jedincami rýchlo uteká.

Pri dospievajúcom **srncovi (II.VT)** je to tiež ako pri dospievajúcej mládeži. Na pašu vychádza neskoršie, pozvoľne a po dlhšom vetrení. Rýchlo prechádza medzi nebezpečným okrajom do voľného priestoru. Počas paše opakovane vetrí a v prípade vyrušenia zostáva len krátko v nehnutom postoji. Po identifikácii ihneď odbieha do úkrytu, kde baka menej hrubým hlasom. Je verný svojmu stanovisku a hranice si vyznačuje. Hrabaniská sú viditeľné, rozsiahle a hlboké. Pri vytĺkaní si počína veľmi agresívne.

Dospelý **srnec (III.VT)** vychádza ako posledný, často až po zotmení a dlhom vetrení. Pohybuje sa pri okrajoch lesa a krovín. Po vyrušení hneď uniká, často nie je možné zistiť smer. Po vyrušení baka krátko, úsečne a hlbokým hlasom. Teritóriu si vyznačuje len sporadicky, má škodnícke sklony a je neznášateľný.

Samostatnou kapitolou sú veľmi starí srnci, ktorých vzhľadom na ich tajomný spôsob života, je možné vidieť len sporadicky, niekedy len raz za sezónu. Počas väčšiny roka sa skrývajú v hustých porastoch. Na ich okraji sa objavujú ojedinele, často len v období ruje.

Teraz, keď už máme pevné základy, môžeme obrazne povedané začať ťahať vonkajšie múry t.j. pristúpime k spresneniu odhadu veku srnca. Tu je dôležité pozorovať jedinca z boku a na prijateľnú vzdialenosť, pri ktorej budú sledované oblasti zreteľne viditeľné. Naša pozornosť sa sústreďuje na telesné proporcie sledovaného jedinca – tvar hlavy, krku, nôh a línia chrbta. Mladý srnec má zaoblenú hlavu, tenký opticky dlhý a vysoko nesený. Rovná línia chrbta a dlhé (v pomere k šírke tela – viď obrázok mladého srnca) a štíhle behy. Dospievajúci srnec má rozšírenú a hranatú hlavu a kratší krk. Hmota sa presúva smerom dopredu a je viditeľný kohútik. Dospievajúci srnec má hranatú hlavu nesenú veľmi nízko. Výrazný kohútik a

prepadnutie v bedrovej časti. Krátke silné behy a pri čelnom pohľade široký postoj s telom umiestneným medzi behmi.

Vhodné je všímať si partiu, ktorú tvoria línia čela a nosné kosti. Čelo mladého srnca (do 3. až 4.rokov) je nízke a tvorí takmer rovinu s dlhou nosnou kosťou, ktorá budí dojem mierneho sklonu smerom dolu hlavne na konci. Pri dospelom a starom srncovi je čelo vždy vysoké a nosné kosti sa zdajú byť krátke a v mieste napojenia na čelo sú akoby prehnuté, preto koniec nosnej kosti pôsobí dojemom dohora zahnutého nosu.

Pri pozorovaní jedinca nesmieme opomenúť skutočnosť, či nejde o tzv.teritoriálneho srnca. Tento u nás zostane lebo tu žije. Najlepšie sa to zistí v máji podľa viditeľnosti pohlavných orgánov medzi zadnými behmi. Samotná srst pozorovaného jedinca môže tiež poslúžiť ako dobré vodítko pre odhad veku, ale je potrebné zamerať sa hlavne na stav výmeny srsti. Treba mať však na zreteli aj ten fakt, že jedinec ktorý je doposiaľ neprefarbený, môže byť chorý. Aj sfarbenie srsti nám môže pomôcť pri odhade veku. Sfarbenie srsti 1.ročných srncov je jasno červené, 2. – 3. ročných srncov hrdzavo červené s náznakmi tmavých odtieňov a pri 4. – 7. ročných srncoch (vid' obrázok dospelávajúceho srnca) červeno-hnedé, vytieňované a s tmavým pruhom za lopatkou.

Pri odhade veku sa často spomína sfarbenie hlavy. Žiaľ aj z vlastnej skúsenosti som zistil, že vo väčšine prípadov skôr prispieva k nadhodnoteniu veku ako podhodnoteniu. Variabilitu sfarbenia hlavy je možné vidieť už pri mladých srnčekoch. Skôr by som doporučil venovať sa očiam. Pri mladom srncovi sú detské a veľké a pri starom pôsobia unaveným dojmom.

Takže, múry sú už vytiahnuté a tak môžeme obrazne povedané položiť strechu – parožie. Významným ukazovateľom veku vo vzťahu k trofeji je pre poľovníka stav vytĺkania parožia. Starí poľovníci hovorili, že mladé jedince vytĺkajú parožie na silnejších a staršie jedince na tenších konároch. Dôvodom má byť fakt, že starému sa silnejší konár nezmestí medzi kmene parožia. V skutočnosti je vysvetlenie jednoduchšie. Poškodenie silnejších konárov je dielom dospievajúcich srncov (II. VT), ktorí si vyhľadávajú rovnocenných súperov a tak demonštrujú svoju fyzickú zdatnosť.

Pokiaľ poľovník vidí srnca s parožíom ešte v lyku, mal by si overiť, či to nie je dôsledok choroby prípadne trvalého poranenia. V opačnom prípade môže ísť o znak „sily“ (parožie ešte rastie) sledovaného jedinca, a ak toto parožie spĺňa požadované parametre pre danú VT, musí ho ponechať v chove. Samotný tvar parožia môže poľovníkovi pomôcť pri stanovení chovnosti pozorovaného jedinca. Starí poľovníci často hovorievali napr. že každý vidliak je podozrivý – buď ide o mladého (chovného) alebo o staršieho (výradového) jedinca. Tiež medzi staršími poľovníkmi panuje názor, že pri starých srncoch sa predné výsady skracujú a kmene parožia majú tvar zahnutého meča. Toto tvrdenie nie úplne spoľahlivé. V prípade stretu s jedincom, ktorý má na hlave abnormálne tvarované parožie, je potrebné stanoviť príčinu takéhoto stavu. Môže ísť o trvalé následky, ktoré vedú k vyradeniu jedinca z chovu, alebo o dočasné následky, ktoré sa nemusia v nasledujúcom období prejaviť. Tu by som doporučoval prečítať si knihu „Abnormální parůžky“, ktorá podrobnejšie rozoberá problematiku abnormálneho parožia. Samotné parožie jedinca porovnávame so stanovenými minimálnymi parametrami chovných srncov pre danú oblasť. Aj keď stará múdrosť hovorí, že ročné srnce nemajú vôbec žiadne ružice, mladšie a stredne staré srnce majú ružice vencovité a staré srnce ich majú strechovité, tak jednoduché to však nie je. Srnec má také ružice, aké má vrodene dispozície. Niektorým jedincom sa ružice vôbec nevyvinú. Tu si ne jeden z čítajúcich poľovníkov položí otázku, kedy má všetky tieto informácie zozbierať. Otázka už bola vlastne zodpovedaná – od polovice apríla do polovice mája – kedy dochádza ku všetkým podstatným zmenám na sledovanej zveri.

Ten kto pre posúdenie premeškal jar, stratil celý rok

Ak poľovník zodpovedne vyhodnotil všetky získané informácie a nemá čo i najmenšie pochybnosti, môže pristúpiť k realizácii odstrelu sledovaného jedinca na základe platnej povolenky na lov. Ak sa však objavili nejaké pochybnosti v súvislosti so získanými informáciami a ich vyhodnotením, nesmie realizovať odstrel jedinca. Skúsme sa držať sa starej múdrosti, ktorá hovorí:

Príkazu, poľovník vždy plne dbaj, čo si dobre nespoznal, na to nestrieľaj !

Po úspešnom prevedení odstrelu má poľovník za povinnosť overiť si správnosť chovateľského zásahu. Je to niečo podobné ako kolaudácia hotovej stavby. Ale o tom si povieme niečo v ďalšom článku. Všetko čo som zatiaľ uviedol v článku som si

aj v praxi overil. Nie vždy sa podarí získať všetky informácie, ale čím ich bude viac, tým to bude jednoduchšie. Nezabúdam ani na to, že budú existovať aj výnimky, ale kde nie sú. Z vlastnej skúsenosti môžem povedať, že zo začiatku to bude pre mnohých ťažké, ale neskôr Vám to môže priniesť nový pohľad do sveta srnčej zveri ale aj nové zážitky umocnené o radosť z úlovku.

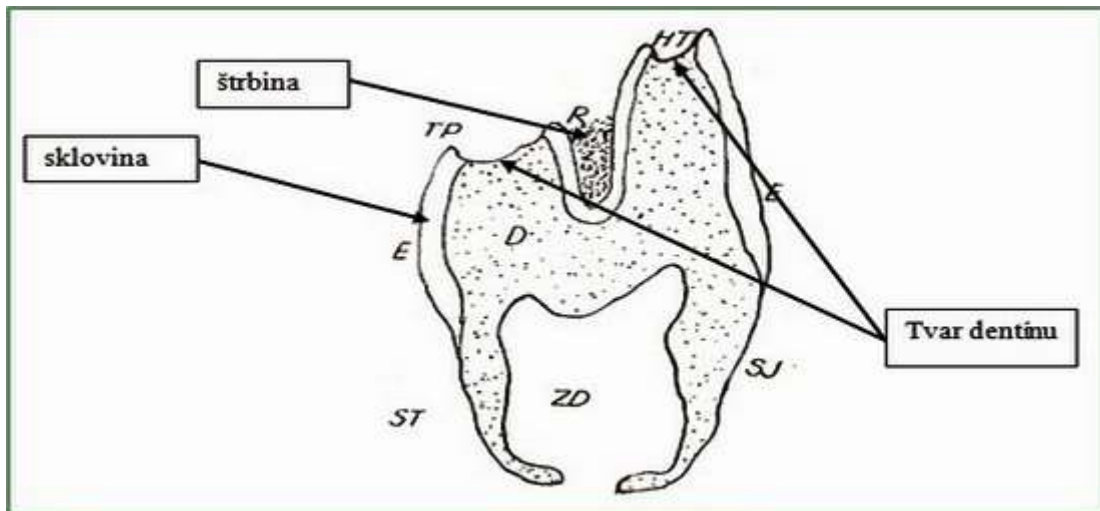
Srnčia zver – odhad veku (II.časť)

Úspešne sa previedol odstrel vyhladeného srnca a teraz má poľovník za povinnosť overiť si správnosť chovateľského zásahu – skolaudovať hotovú stavbu. Aj keď sa na prvý pohľad môže zdať, že „neobmedzený“ čas na posúdenie môže prispieť k eliminácii chyby na minimum aj v tomto prípade pôjde len o odhad veku.

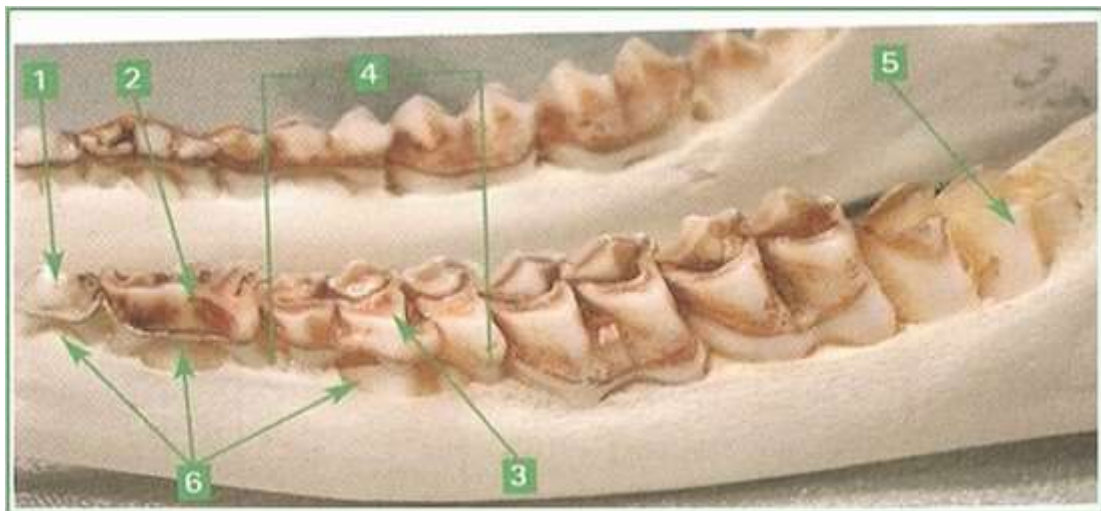

Jednou z metód je odhad veku podľa opotrebenia chrupu. Pri tejto metóde je potrebné pamätať na to, že opotrebovanie chrupu prebieha u každého jedinca podľa individuálnych daností, rozdielnej tvrdosti zubov, je závislé od zloženia potravy a na podloží, ktoré sa vyskytuje na mieste jeho výskytu.

Trvalý chrup srnčej zveri má vzorec 0 (1) 3 3 / 3 1 3 3 čo označuje, že v ľavej polovici hornej čeľusti môže mať srnec 1 očniak, má 3 predstoličky (premoláre – P1, P2, P3) a 3 stoličky (moláre – M1, M2, M3) a v ľavej polovici spodnej sánky má 3 hryzáky (I1, I2, I3), 1 očniak (C) primknutý k hryzákom, 3 prestoličky a 3 stoličky. Zloženie zuba je nasledovné – korunka je na povrchu pokrytá vrstvou bielej skloviny a obsahom zuba je dentín, ktorý vystupuje na povrch po obrúsení skloviny. Podľa posledných výskumov tvrdosť zubnej skloviny rozhoduje omnoho viac o opotrebení zubov ako farba dentínu. Predstoličky a stoličky majú okrem toho aj štrbiny.

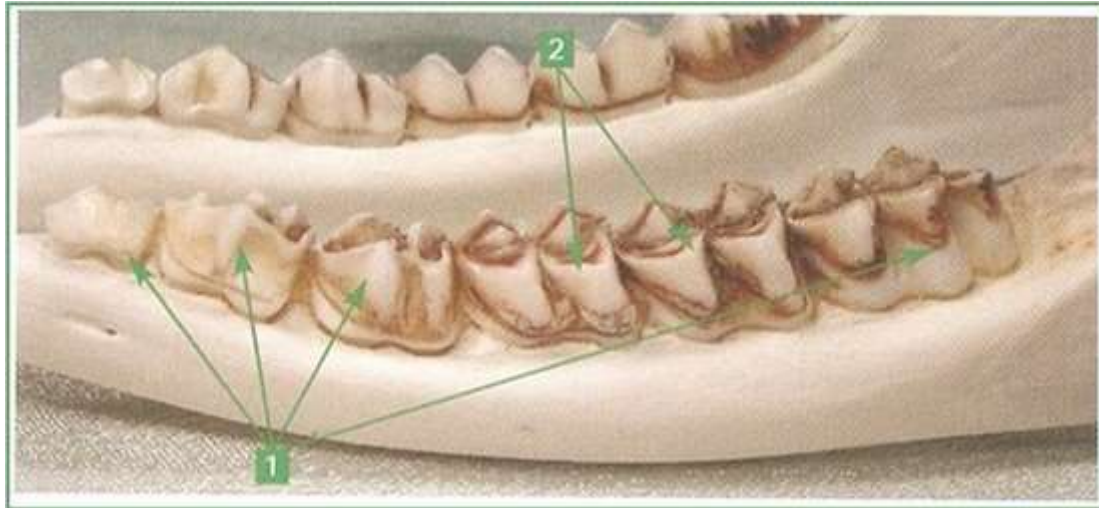

Keď sa pozrieme z boku na hornú čeľusť a spodnú sánku vidíme, že obidve tvoria oblúk, spodná sánka je vydutá a horná čeľusť vypuklá. V miestach kulminácie prehnutia dochádza k najväčšiemu obrusovaniu v dôsledku najintenzívnejšieho prežúvania. Je to v poradí 2. a 3. predstolička (P2, P3) a 1.stolička (M1). Odchýlky, ktoré si poľovník všimne skôr, ako začne s určovaním, sú spôsobené zlým zaokrúhlením čeľustného oblúku (patologická deformácia), chýbajúcimi zubami napr.v hornej čeľusti alebo zlým zdravotným stavom zubov. Odhad sa prevádza na zuboch ľavej polovici spodnej sánky, pričom sa porovnáva s pravou polovicou. Štatisticky vychádza, že touto metódou je možné v 50% odhadnúť správny vek, v 25% je odchýlka 1 rok a v zostávajúcich 25% je odchýlka vyššia.

Chrup 1.ročného srnca (I.VT) je charakteristický buď trojdielnou P3 (č.4 – znak mliečneho chrupu)

alebo P1, P2, P3 a M3 sú už vymenené a vykazujú svetlejšiu farbu ako ostatné zuby – č. 1. Hrany a hroty sú najostrejšie, o čom sa môžeme presvedčiť priamo hmatom.

Nakoľko sa podľa mňa, na v literatúre často znázorňovaných bočných pohľadoch na spodnú sánku ulovenej zveri nedá celkom presne vysledovať opotrebenie jednotlivých zubov, ponúkam na nasledujúcich obrázkoch zväčšený pohľad zhora na zuby P2, P3 a M1 (zľava doprava), ktorý podľa mňa umožňuje lepšie vysledovať opotrebenia. Pričom biela farba znázorňuje sklovinu, šedá dentín a čierna teleso zuba. (Ospravedlňujem sa za ich nižšiu kvalitu, ale obrázky sú ešte dostatočné pre posúdenie). Doporučujem pri tejto metóde využívať silnejšiu lupu.

Chrup 2.ročného srnca (II.VT) začína vykazovať prvé obrúsenie na predstoličkách P2 a P3, pričom na P3 sa objavila na vnútornom hrote plocha dentínu v podobe kosoštvorca. Na stoličke M1 sa hlavne na vnútorných hrotoch rozšírila plocha dentínu na pretiahnuté kosoštvorce.

Chrup 3.ročného srnca (II.VT) vykazuje zbrúsenie hrán P2 a P3, dentín vystupuje ako nepravidelný, rôzne široký súvislý hnedý pruh, ohraničený bielou sklovinou. Priehlbiny a štrbiny sa stávajú plytkými. Na P3 sa spojila kosoštvorcová plôška vnútorného hrotu s obvodovou plochou.

Chrup 4.ročného srnca (II.VT) nemá na P2 ešte prerušené záhyby, ale na P3 vznikla postupne sa zmenšujúca štrbina, spojením plochy vnútorného hrotu v dvoch miestach s plochou vonkajších hrotov. Môže sa stať, že toto prerušenie nastane až v 5.roku. Pre kontrolu si všímajme M1, na ktorej sú v 4.roku pozdĺžne štrbiny tenké a úzke , ale v 5.roku je štrbina v prvej polovici zuba prerušená. Pri P3 začína prevládať plocha hnedého dentínu nad plochou zuboviny.

Chrup 5.ročného srnca (II.VT) charakterizujú obrúsené hrany a hroty P2 a P3, čo vedie k značným zmenám na M1. Na prednej časti M1 je jasne viditeľné prerušenie štrbiny, zostal len ostrovček ohraničený dentínom a sklovinou. Štrbina v druhej časti M1 je úzka a ešte neprerušená.

Chrup 6.ročného srnca (III.VT) má hrany P2 a P3 silne zbrúsené a preto štrbina P3 sa stala ostrovčekom a druhá štrbina začína strácať kontakt s okrajom. V prednej časti M1 úplne zmizla štrbina a v zadnej časti sa zmenila na pozdĺžne prehnutý ostrovček. V strede M1 je silne zbrúsený stĺpik.

U starších srncov pokračuje opotrebenie, pričom sa plocha dentínu výrazne zväčšuje až nakoniec vznikajú neprerušené plochy s úzkymi plochami skloviny na okrajoch.

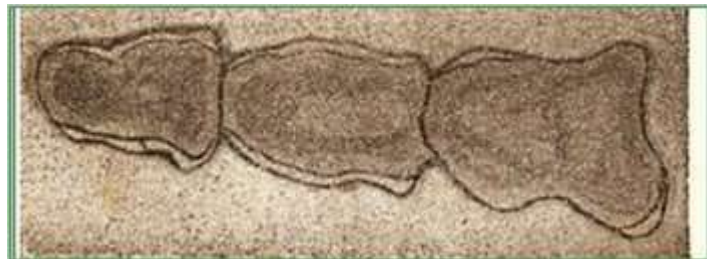
7 ročný

8 ročný

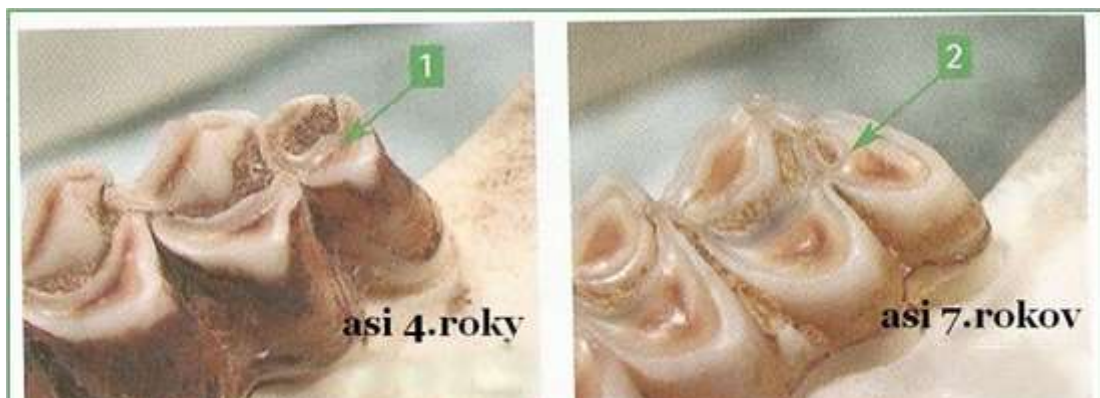

9 ročný

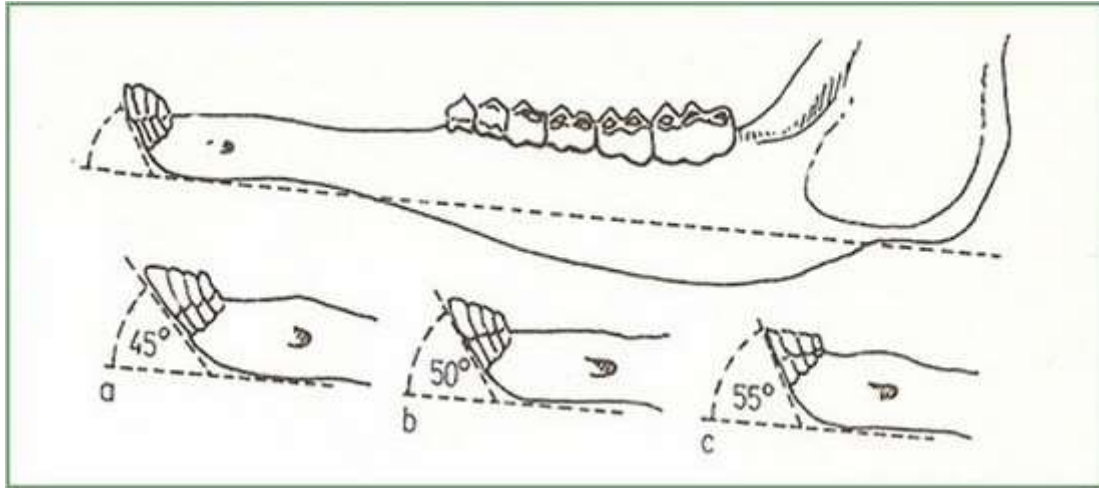

10 ročný

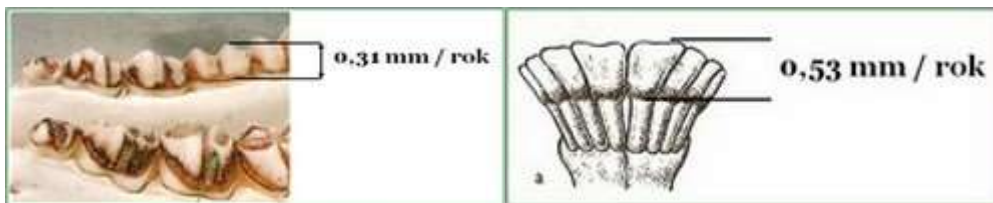
Pri metóde odhadu veku podľa opotrebenia chrupu je vhodné využiť aj tzv. Budenzovu metódu. Táto si všíma opotrebenie posledného stípika M3. Opotrebenie začína približne od veku 4.rokov (č.1 na obrázku), pričom pozdĺžna ryha na tejto časti zubu zmizne asi vo veku 7.rokov (č.2 na obrázku). Nakoľko v prípade tejto metódy ide len o určenie približného veku ulovenej zveri, využíva sa v prípade pochybností ako doplnkové kritérium.

Podľa niektorých autorov napr. Kolář (2002) vek ulovenej zveri je možné odhadnúť podľa uhlu, ktorý zvierajú hryzáky s osou spodnej sánky. Využitie tejto metódy v praxi je problematické, nakoľko celkový stav hryzákov zodpovedá charakteru prijímanej potravy.

Posúdenie stavu hryzákov môžeme využiť len na hrubé rozlíšenie, či ide o mladú alebo staršiu zver. Pri exaktnej metóde určenia veku zveri pomocou anúl v zubnom cemente prvej stoličky páni Hell, Herz a Gintner zistil závislosť medzi výškou korunky M1 a prvého I1 a vekom jedinca. Spomínané miery sú vhodné na objektívny a súčasne priamo merateľný odhad veku srnčej zveri. Merajú sa posuvným meradlom pri prvej stoličke na vnútornej strane od miesta, kde zub vychádza z ďasna po najvyšší hrot a pri prvom hryzáku z prednej strany od miesta kde vychádza z ďasna až po horný okraj uprostred zuba.

Obidve hodnoty sa sčítajú a výsledok sa porovná s tabuľkovými údajmi, a tak sa zistí, pre ktorý vek najlepšie vyhovujú. Jediným problémom môže byť výška prvého hryzáka, ktorého opotrebenie je závislé od druhu prijímanej potravy. Ďalším problémom môže byť, že niektoré zo sledovaných zubov sa po preparácii uvoľnia a musia sa prilepiť naspäť, čo môže ovplyvniť namerané hodnoty. Preto podľa mňa by bolo vhodnejšie namerať výšku korunky M1 a nameranú hodnotu I1 brať ako doplnkovú hodnotu. Hodnoty sa porovnávajú s hodnotami v tabuľke.

Vek	1	2	3	4	5	6	7
I1	8,51	7,98	7,45	6,92	6,39	5,86	5,33
M1	6,76	6,45	6,14	5,83	5,52	5,21	4,90
I1 + M1	15,27	14,43	13,59	12,75	11,91	11,07	10,23

Pomerne známym spôsobom na rozlíšenie mladých, dospievajúcich a dospelých jedincov je kontrola kostnatenia rôznych častí kostry. Kontroluje sa napr. kostnatenie spojov **lebkovej kosti** s kosťou klinovou na vypreparovanej lebke ulovenej zveri. Vypreparovanú lebku je potrebné otočiť paročkami smerom dolu a preskúmať oblasť, ktorá je označená zelenou šípkou. Na ďalších obrázkoch zľava doprava – mladý, dospievajúci a dospelý srnec.

Ďalším pomocným ukazovateľom veku ulovenej zveri sú lebkové švy – švy čelových kostí. Lebkové švy u srncov do veku 4 rokov sú dobre viditeľné. Po piatom roku vápenatenie chrupavky zosilňuje a lebkové švy sa po vyvarení zdajú byť rozmazané. U starých srncov nie sú závitky lebkových švov po vyvarení viditeľné, ale vystupuje len drsný čelový hrebienok, pretkaný kostnými ryhami.

Pre dosiahnutie čo najpresnejšieho odhadu veku ulovenej zveri, je potrebné kombinovať viaceré metódy a nespoliehať sa len na jednu z nich.

Tieto dva články o odhade veku srnčej zveri si nekládli za cieľ niekomu radiť, ale chcú vzhľadom na situáciu v tejto oblasti v poľovníckej obci pomôcť vyvarovať sa prípadných chýb pri odstrelе zveri.

Priznám sa, že ma milo prekvapil záujem návštevníkov tejto web stránky o I.časť a preto mi na záver II.časti dovoľte sa poďakovať všetkým čo si ich prečítali a ešte prečítajú a tiež tým, ktorí vyjadrili svoj názor vo forme komentára. Ďakujem a už pripravujem podobné články o vysokej.

Autor: Ján Krnáč pre portál horar.sk